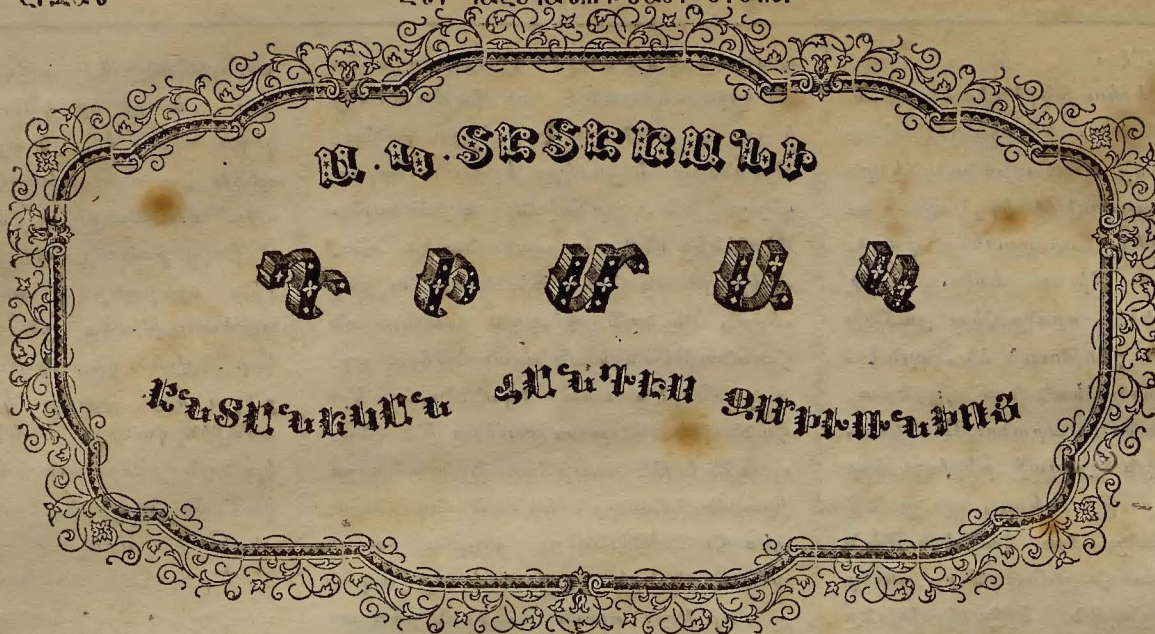

ՉՄԻՌՆԻԱ 1 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1902

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԳԻՆ 3. 50 ՂԸ. ՀԱՏԸ. ՈՂ. 2

ԴԻՄԱԿԻՆ գինը 2 արծաթ մեծիտ է վեց ամսուսը և 4 արծաթ մեծիտ տարեկանը, կան- իի, ճամբու ծախքը առնողին վրայ, ՏԵ՛ս և ԲԻ-2

ԹԵՐԹ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԱՐԺԷՔԸ

Բարոյականը այնպիսի բառ մ'է, որ զանազան տարբեր կերպերով դործ ա- ծուած է, և որուն բացորոշելը օղ- տակար է:

Կախ. երբոր իրեն կից, Բարոյական փիլիսոփայո-թիւն և Բարոյական Գիտ- թիւն բառերուն հետ դործ ածուած է, կը ցուցնէ սկզբնաւորաբար մար- դուս մտքին հետ յարաբերութիւն ունեցող գիտութեանց ընդարձակ դաշտը. և այսու ընթերցմամբ՝ Հա- մբնաբանո-թիւն կամ Բնադաստի-թիւն հետ զուգընթաց սեպելու է: Բայց բառին աս կերպ դործածութեան դէմ շատ ընդգիծութիւններ ելլելուն հա- մար հիմայ դրեթէ բոլորովին այս կերպը կիրառութիւն չունի:

Երկրորդ. Բարոյականը՝ ինչպէս նաև Բարոյական փիլիսոփայո-թիւն և Բարոյա- կան Գիտ-թիւն մտայնացութիւնները, կը նշանակէ մասնաւորապէս այն գի- տութիւնը որով կ'իմացուի մարդուս պարտքը, թէ մարդ ինչ պարտի և ոչ պարտի մտածել, զգալ, ըսել, գոր- ծել: Բառին այս առմանը մէջ, բա- րոյականը՝ համաբնաբանութեան մէկ մասնաբաժինն է. իմացական փիլիսո- փայութիւնը, կամ իմացական գիտու-

թիւնը, կամ հոգեբանութիւնը (ինչ- պէս որ պիտի տեսնենք, որ բարոյա- կանին կարեւոր հիմն է) նոյնին մէկ ուրիշ մասնաբաժինն է: Ըս է ըստ ամենայն մասանց բառին ամենէ յար- մար կիրառութիւնը, և այսօրուան օրս ընդհանրապէս սովորութեամբ օրի- նադրուածը:

Երրորդ. Բարոյականը և Բարոյա- կան-թիւնը վերոյիշեալ գիտութեան հա- մապատասխանող արուեստին լմի և նոյն անուններն են, այն է, իր պարտքն ընելու արուեստը, կամ (ինչպէս որ հասարակօրէն ճանցուած է) աղէկ և երջանիկ կեանք վարելու արուեստը: Հոս աեղս արուեստը և գիտութիւնը զուգընթաց ըլլալով, ու մի և նոյն ա- ռարկուածը՝ միայն տարբեր կէտերու միջոցներով նկատուած ժամանակ ի- րարմէ որոշուելով, երբոր մի և նոյն բառը շփոթեալ կերպով մը դործ ա- ծեմք, նշանակութեան արժանի սխալ- մունք մը չի յղումար:

Չորրորդ. Բարոյականը՝ հասարակ խօսակցութեանց մէջ, Բարոյական-թիւն հետ համահուն է, և այս կերպով, ոչ միայն գիտութիւնը և արուեստը իմա- նալու եմք, այլ և անոնց թէ մէկին և թէ միւսին առարկուածը:

Սոյն յօդուածիս նպատակը՝ բարոյա- կանի համառօտ ընդհանուր տեղեկու- թիւն մը տալ է, նկատելով զայն՝ որ պէս գիտութիւն մարդուս պարտքին:

Ընդ, բարոյականը՝ գիտութեան մ'անուն է, որ կը սորվեցնէ թէ ինչ է մարդուն պարտքը ընելու և չընե- լու, կամ (խօսքը ուրիշ կերպով ը-

սելով) ինչ պարտի և ոչ պարտի ը- նել. կամ դարձեալ՝ որը շիտակ և որը ծուռ է փոխադարձաբար ընելու. կամ (դարձեալ ուրիշ կերպ պար- բերութեան մը դիմելով) որ կը սոր- վեցնէ թէ ինչ է փոխադարձ առա- քինութիւնը և մոլութիւնը: Գիտու- թեանս պատմութեան բացայայտու- թիւնը հարկաւորապէս սկսիլ պէտք է սա բանով, թէ ինչ են ասոր հիմ- նական կարծիքները, ինչպէս որ շատ զանազան պարագաներու մէջ աս կեր- պով հարցուած է:

Մարդուս պարտքը է, ընել, կամ պարտի ընել, կամ ուղիղ բան է որ ընէ, կամ վերջապէս առաքինութիւնն է, որ, տրամադրութեան մը՝ կամ դործողութեան մը հակամիտութեանց ամենէ կարելի ընդհանուր նկատմանց մէջ՝ մարդկային սեփին երջանիկու- թեանը ձեռնադու կ'ըլլայ: Եւ աս կեր- պով նկատուած՝ երկու դործողու- թեանց որը որ աւելի քիչ կը թեւա- դրէ այս երջանիկութեան նէ՝ իր պարտ- քըն է, չընել, կամ ոչ պարտի ը- նել, կամ սխալ բան է որ ընէ, կամ վերջապէս մոլութիւն է: Ըս կերպով, որ և իցէ հակամիտութեանէ կամ դործողութեանէ բացարձակաբար և առանց թէութեան մը որ թեւա- դրութիւն տայ, բոլորին վրայ, ա- պերջանիկութիւն կը պատճառէ: Հա- սարակօրէն զիսցուած բան է, յա- պացոյց այս բացայայտութեան, որ մարդկային սեփ ընդհանուր երջան- կութեան միտելու յօժարակամութիւնը պարտքը ճանաչելու կամ առաքինու-

թեան նշան մ'է :

Հիմայ հոս երկու խնդիր կը ծագի, և նախ քան դաւելի առաջ անցնելիս՝ պէտք է որ կերպով մը պատասխանը գտնենք : Աս խնդրոց պատասխանները՝ պիտ' առաջնորդեն զմեզ որ զատենք բարոյականի գիտութիւնը երկու ուրիշ գիտութիւններէ, որոնց հետ յաճախ քիչ կամ շատ շփոթուած են, այն է, իմացական գիտութեան կամ հոգեբանութեան և աստուածաբանութեան հետ, և նոյն հետայն յառաջ բերելու ենք այն յարաբերութիւնները, որոնց մէջ աս գիտութեանց հետ կապակցութիւն ունի : Արդիւ հարցմունքները ասոնք են — Մարդկային երջանկութիւնը ինչ բանէ առաջ կուգայ, և Մարդկային երջանկութեան ետեւէն ըլլալը մարդուս պարտքը ինչ ընել կուտայ :

Կախ, աս հարցմունքներուն երկրորդին պատասխան տամք : Մարդկային երջանկութեան ընդհանուր դուրսը բազմազան է ջանալը մարդուս պարտքն է, ինչու որ ինք գիտէ, թէ աշխարհի արտաքին երեւոյթներուն յարմարութիւններէն, և թէ Աստուծոյ կամայը մեկին յայտնութիւններէն որ Աստուծոյ մարդկային սեռի երջանկութիւնը կ'ուզէ : Այս առաջադրութեան բովանդակ և մանրամասն գըրութիւնը՝ իւր բնական և յայտնի օրինաց երկու մասնաբաժիններովը, աստուածաբանութեան կը վերաբերի : Ահա աս կերպով է որ բարոյականը աստուածաբանութեան հետ կապակցութիւն ունի : Աստուծոյ, ընդհանուր եղանակաւ մի յայտնած ըլլալով մարդուս, ինչպէս որ Աստուծոյ չէ ալ կրնամք հաւատաւել, թէ ապառնի կեանքի մը մէջ վարձատրութիւն կամ պատիժ կայ, ըստ վարման մարդուն այն պարտոց ճշգրութեանը կամ պղծողութեանը մէջ, պէտք ենք առաքինութիւն գործելու, որ հնազանդք Աստուծոյ կամայը յաւիտեանական երջանկութիւնը քանի որ մտքերնիս բերենք՝ մարդկային սեռի բարիք ընելով, մեզ զան առաջնորդ բռնեմք առանց շեղելու ի մոլութիւնս :

Այլ մայ երկրորդ հարցումին պատասխանել թէ, մարդկային երջանկութիւնը ինչ բանէ առաջ կուգայ : Հոս տեղս ալ՝ հարցմանը պատասխանին եղանակը առաւել կրնանք բացայայտել, քան թէ ճիշդ մանրամասն

պատասխան մը տալ : Մարդս այնպէս մը կերպաւորուած է, որ հաճութեանց և ցաւոց ենթակայ է : Այս հաճութիւնները և ցաւերը երկու տարբեր կերպով են, բնական և իմանալի : Վերջինին մէջ կը պարունակին համակրութեան հաճութիւնները ու ցաւերը, և նոյն հետայն բարոյական հաւանութեան և անհաւանութեան ըզգացումներէն առաջ եկածները : Աս հաճութիւնները ու ցաւերը թէ՛ կերպովն և թէ՛ աստիճանովն անշուշտ իրարմէ կը տարբերին, և ընդհանրապէս հաճութիւնները որքան շատ որ աստուածեցունին և ցաւերէ ալ որքան շատ որ խոյս տրուի, այնքան շատ ալ մարդկային երջանկութեան մօտ կ'երթանք, և երբոր տարբեր հաճութեանց և ցաւոց մէջ տեղը ընելու ընտրութեան մ'ըստիպողականութիւն մը կը ներկայանայ, այն երջանկութեան ետեւէն աւելի կ'իյնանք, որ համեմատութեամբ մը, վայելուած և խոյս տրուած փոխադարձ հաճութիւնները և ցաւերը աւելի տեղեկան ու ընդարձակ են : Բոլոր հաճութեանց և ցաւոց բովանդակ բացայայտութիւնը և թուահամարութիւնը որոնց որ մարդս բնականաբար ենթակայ է, հոգեբանութեան կամ իմացական գիտութեան կը վերաբերի : Բարոյականը՝ այս գիտութեան հետեւութիւններէն աճելով, գիտցուած հաճութեանց և ցաւոց բաղդատութեամբը, ամէն մէկ պարագայի մէջ, անոնց թուոյն և արժողութեան նկատմամբ, մարդուս զանազան պարտքերը որոշելու կ'ըշտապէ : (Արդարեւապէս)

ԱՅԵՐԱՐԱՐԱՐ ԼԵՁՈՒՄԵՆ ԶԳՈՒՄ ՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրաբար լեզունիս աղբառ չէ, թէ իր ոճովը և թէ իմաստներովը, բայց երբոր ուսումնական պատմութեանց կամ արուեստական գիտութեանց գալու ըլլանք՝ քիչ-շատ կը կաղայ և ուզէ չուզէ բառի նորահնարութեանց պիտի գէմք :

Աս նորահնարութիւնները մինչև հիմայ զբաբարին մէջ այնքան պիտաւորութիւն մը և անհրաժեշտութիւն մը չիցուցուցին ինչ ալ՝ առ հասարակ ամէն բանասէր աշխարհաբարի ետեւ խիստ շատ ինկած ըլլալուն՝ այս առ միկ լեզունիս սոյն բառական նորահնար

նորութեանց մէջ յաջողակ հանգիստ ցաւ, և օրէ օր զանոնք բազմապատկելու վրայ է, և այս ընթացքով, պիտի հարուստ աշխարհաբար լեզու մը պիտ' ունենանք քիչ տարիներու մէջ :

Բայց բան մը կայ դիտելու արժանի, որ բառի մ'առաջին նորագիտ զործածութիւնը ընդհանուր չըլլար կոր, վասն զի, կամ հաւանական ու ընդունելի չըլլար կ'երևի և կամ՝ առաջին զանոնք ետեւէն, ուրիշ մէկը նոյն բառը աւելի կը կոկէ կոր և կամ իր յօրինածը աւելի նախադաս սեպելով ուրիշ կերպ բարդութիւն մը կ'ընէ և ուրիշ նոր բառ մը կ'ըստեղծէ կոր : — ասոնք ամէնը լաւ և ամէնն ալ լեզուն ճոխացնելու կը ծառայեն, քանի որ կոպար մը և չափ մը չի կայ որ իրենց արգելք ըլլայ : Արեւմտեալ բառահնարներուն և բարդագէտներուն դարը հիմայ է, հիմայ պիտ' աշխատի անոնց ամէն մէկը իր կրցած յարմարագոյն նորահնարութիւններն ընելու, մինչև որ Հայկական Ազգայնական մը՝ սկսէր ամէն տարի կամ զոնէ հինգ տարին հեղ մը Բառարան մը տպելու նորանոր բառերով ճոխացած : Այն ժամանակ, ամէն բառ ինքզինք իր կոպարաւոր նշանակութեանը մէջ ցուցուցած, հարկ չիպիտ ըլլար որ յարմար, յարմարագոյն և վերջապէս ամենայնարմար բառը և ահա ինչ ամէնէ անուշ լսուող բարդութիւնը ստեղծելու ստիպուէր հեղինակ մը կամ թարգմանիչ մը, աս պաշտօնը՝ Ազգայնականներ պիտ' ըլլար ի հարկէ :

Այն աղպային դրաւոր ծառայութիւններէն մէկը՝ շատ գիւրին էր, մեզ համազային երեւելի վանքերուն մէջէն երեք հատին ամէնէ հարուստներէն մէկուն, զոհողութիւն մ'ընելով՝ ի գործ գնելը, այն է, Վեներաիկի, Վեներայի և Երեսասղմայ : Առջին երկուցունց առաւել գործն ըլլալ պէտք էր ասանկ բանի մ'ըզբաղելը, որոնք գիտնական վարդապետներով, երեւելի և հին ձեռագիրներով և ամէն գիւրացուցիչ գրաւոր և գրաւային միջոցներով հարստացած են : Երբորդը՝ գեռ իր անհոգ քունին մէջ խորդալով, իր յամառոտ հարստութիւնը կը դադարնաժաժէ, իր փառքը համառօտելու, ինչեք չիկրնար ընել ասանկ հարուստ վանք մը, եր-

հեր, թաւամաղ, աչքերը խոշոր, մէջի բիբերը պինտ սև, պինտ մանր ու դուրս ցցուած, քիթը այնքան ճրգմուած ու տափակ՝ որ դիտես թէ ֆէշլասին մէկէն փրցուցեր ու իր դէմքին մէջ տեղը ուժով մը կոխեր ես որ կպչի: Թուշին տակ կախուած պարանոցին զիրութիւնը՝ շատ անդամփառ բռնելով բուն թուշի անկանոնաձևութեան մը (anomalie) տեղ կ'առնէ մարդ: Երթունքը թանձր ու աձև ու փառք իր ստուարաբոյս օղիներուն՝ որոնք կը ծածկեն անոնց շնորհքը, որոնց տակէն մանաւանդ քրքիջի ժամանակ, կը բաշար բուսած գործիքները ձիւնի պէս ճերմակ կ'երևին, ինչու որ շատ հոգ կը տանի որ զանոնք մաքուր պահէ: Մարմինը այնքան զէր՝ որ կարծես թէ Լօրքշալլի խողերուն հետ ապրեր է: Պաճաճութիւնը՝ ոտքին ու ձեռքին մատներուն հետ մեծ համեմատութիւն ունի: Փորը փորոտեխոճող անդամներով այնպէս մը հոծացած, որ երբ կը նստի, բերնին մօտ դալով բլրակի պէս կ'երևայ, որուն վրայ շատ անգամ Տմպլիկի հետ տաղալի խաղացած են: Իր շնչառութիւնը այնպէս ուժով է՝ որ 8 տարեկան տղայ մը կը վախնայ քովը երթալու, և ալ աւելի ուժով և ընդմիջական կը լսուի երբոր քունի մէջ է, և կարծէ մարդ որ բթացալ սղոց մը՝ բարակ ու երկայն տախտակի մը կտոր սղոցելու վրայ է. ասոր հետ մէկ սենեկի մէջ ննջելը մաթուսաղայութիւն կը պահանջէ: Կերակուր կերած ժամանակ այնպէս մը կը մոզգայէ, որ կարծես թէ 10 օր անօթի մնացեր է: Ոտքերուն երեսի զիրութիւնը՝ հողաթափներէն դուրս կ'ուռնայ, իբր բնական նորելուկ, և երբոր կօշիկ կը հագնի, ոտքերը երկու հատ հաստ ու կարճ դրաններու ձև մը կ'առնեն: Թէև աղէկ անպարծ է իր կօշիկաւորին որ վերջին նորելուկի ձևով շինէ, որպէս զի ճիւղերուն տձևութիւնը չը նորհրէ մտնէ, և այս վերջինն ալ մինչև կարել լմնցնել հազար անգամ հայհոյած է: Չեռքի մատերուն զիրութիւնը՝ այնպէս կը ցուցնէ որ յօդուածները ճշդուած են ու ընդմիջալօգերը ամբողջած, և իր ցույցամատին արմատը հազած մատնին՝ ինչ մտաղէ ըլլալը չերևի, քանզի սիրոյ յիշատակ պարզ և անոնի հարութեան

ատեն մատն անցուցած ըլլով՝ մեքուն մէջ թաղուեր է՝ ու միայն փայլուն քիթ մը կ'երևայ, որ ագամանդին ծայրն է կ'երևի:

ՏՄՊԼԻԿԻ ՆԱԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ:
Տմպլիկ՝ վերինին ընդհակառակը, երկայնահասակ, մազերը խարտեալ ու երկայն, այնքան որ մինչև իր կէս մէջքն իջնալով՝ ոչ միայն օձիքը և ուսերը աղէկ մը ճարպոտած են այլև քիչ մ'ալ աւելի հեռուները ապրկած: Մարմինը այնքան նիհար՝ որ կարծես թէ 18 տարի անկողին հիւանդ մնալէն ետք՝ զան վերջապէս գերեզմանը անթերի աւանդելու խոստմամբ Կոնստէն փոխ է առեր: Իր կամարաձև ու լայնաղեղ յօնքերուն տակ աչքերը՝ խորունկ խորունկ ու բսլրախիք եղած կաշին սեցած, որոնց վրայէն հողցուցած զոյգ մ'ապակեշէն և մօտեցուցիչ մեքենան՝ քրթիկն բլրակին վարի դիօքը տեղ մըն է սահմաններ իրեն համար, ուրիշ շարժելիք չունի, և երբոր մարդու մը երես գիտողութեամբ նայիլ ուզէ՝ պէտք կ'ըլլայ որ իր դէմքը գէպ 'ի երկինք դարձունէ որ անոցին ապակիները՝ նայած առարկային ու աչացը մէջ տեղը զետեղուի: Բիթը կարծես որ մեքենայի մը մէջ գրեթե ու ճնշեր ես որ բարակնայ ու բարակնայ ու մսեղէն թերթ մը ձևանայ: Պիտերը, Չինացոց նորելուկի ձև, և իր այծեան սիւ մօրուքը՝ փունջ մ'ասուղէն թելել կը բաղկանայ, որուն վրայ քիչն անընդհատ թափված քթախտի աւելորդները՝ զոյն մը և խառուտիկ շնորհք մը տուած են: Մատներուն եղունքները երբեք կարուած չեն, ու իբր հանգիստապատկեր նիհար մարմնոյն իր երկու երկայն երկայն բազուկները նկղախառոյց եօթի (yatch) մը զոյգ մը թիւրը կը նմանի: Չեռքին մէկը միշտ թանջիկնակ մը պիտի գտնուի և միւսը ցուպ մը բռնած, որուն կիթը՝ հովուաց գաւազանին պէս, կիսալուսնի ձևով ծուռած է: Իր հագուստներուն համար բան չենք ըսեր, ըստ որում արդէն առաջին անգամ իր վրայօք խօսեցած ատեննիս քիչիկ մը տեղեկութենէ շատ բան կրնար մտօք նկարագրուիլ, միայն թէ սա ըսենք որ քալած ժամանակ զիտես որ զգեստները վրայէն կը թափվին ու նոր կենդանացած մեռել մ'է:

Երբոր վերոյիշեալ նկարագրուած թեամբ այս զոյգ մը բարեկամները իրարու քով կը տեսնէ մարդ, իրենց արտաքին երեւոյթը՝ սխտործեծի շատ պիտի նմանցնէ, և պիտ' ըսէ որ ասոնք տէր մ'ուռնեալու են որ ժողովրդեան առջև ներկայացում տալու պիտի ծառայեցնէ զիրենք, և երբոր կ'սկսին խօսակցիլ, իրենց տարօրինակ կերպերը՝ շատերը ներկայութեան կը հրաւիրեն:

Ասոնք իրենց զլուխը աճէն օր մէջ մէկ տեսակ ծածկոցով կը զարդեն: Երբեմն զլիարի, երբեմն փեղոյր, երբեմն դտակ, և ուրիշ քանի տեսակ զլիանոց որ կրնայ գանուիլ, զլուխնին կ'անցունեն:

Իրենց ծառայողները, որ խումբ մը ծիծաղափթ էակներ են, երկու սնոէ, սո երկոցունց Վերասանապետութեան տակ. աղէկ դերասաններ կրնային ըլլալ մեր Վիմակին Ափեղցըրիւն մէջ:

Վերջին խօսակցութեանց մէկին մէջ ըրած վէճերնին հետեւեալները ըլլալը կ'իմացնեն մեզ:

Տմպլիկ — Իրան է կ'ըսեմ:

Թօփիկ — Սուտ ըլլալը ասկից յայտնի է որ ինչ ըսելը չես գիտեր:

Տ. — Ահա ագալ իրաւունք մ'է, որն որ մեկալ օր Վիմակին մէջ կարգացեր են:

Թ. — Գիմակն ինչ է:

Տ. — Մեկալ օր ես քեզ չըսի որ Ափեղցիւնը թերթն է:

Թ. — Հա, ինչ է գրեր:

Տ. — Ինչ պիտի գրէ, գրեր է որ Հայերը խենթեցեր են:

Թ. — Խենթեցեր են ինչու համար:

Տ. — Ասոր համար որ միանց Պարահանգիստաբազ մը բացեր են Պօլիս:

Թ. — Ադ հինցաւ. եղբայր, ատոր բանը լմնցաւ, շատոնց է որ խափանեցաւ, և յոյս կայ որ գործերը այս սուհետեւ առաջուանէն աւելի աղէկ պիտի կարգադրուին:

Տ. — Ինտո՞ր:

Թ. — Ինտոր — Սահմանադրութիւնը շատ չանցած պիտի գործադրուի. ահա ինտոր —

Տ. — Լսեցիր նոր օսանդանոցները. չըլլայ որ զանալ ապուխտ ընեն:

Թ. — Ինչ կ'ըսես, ինչ կ'ափեղցըրիւննա:

Թացութենէ կը փտտին : Թարմ ու նոր ախոռէ ելած աղբերը մանաւանդ շատ թշնամի են վերայիշեալ բուսոց տեսակներուն : Կարկիզներդ տնկելէդ ետք՝ ամուս վերջերը կ'ըսկսիս տնկելը Կախաններդ, ու Կախաններդ և անխաններդ (պուտ) որոնք թէ որ ձմեռէն չի փնտտուին դարնան սկիզբները կը ծաղկին, և ետքի երկուքը երբեմն ձմեռուան մէջ : Կախաններդ թէ որ 9-10 տերեւ ունեցած են, զատէ : 1. օշերուդ (Թալան բուլաղը) և Կախաններուդ (Sternbergia) ըսկսէ ջուր տալ որոնք քիչ օրէն շուտով կը ծաղկին : Երբոր անձրեւները կ'ըսկսին, ցուրտէ վախցող ընտիր տունկերդ որոնք գարնան մէջ գետին տնկած էիր, սկսէ հասնել ու հողերնին երաշտացած Թաղարներու մէջ տնկէ, ամէն մէկը իրեն յարմար հողովը, որպէս զի ժամանակին ջրման նոցդ տանիս : Զերմանցք մաքրէ ու դարաններդ պատրաստէ որ գիշերները ցրաւալ սկսին նէ վրանին շարես Թաղարներդ : Բախաններդ նայէ որ սաստիկ հողմերու դէմ չըլլան և ըսկսէ կամաց կամաց տերեւին քիչ թըրջելը և երբոր օգերը կը ցրտանան մի թըրջը բնաւ : Վերջէն աները, Լան Լանները, Կախանները, և Ֆլոսները ալ իրենց վերջին ծաղկները տալու վրայ կ'ըլլան, որքան չորցած ծաղիկ որ կան վրանէն սերմերը ժողովէ, ու խնամով պահէ որ դարնան մէջ ցանես, թէ որ ձմեռուան գիմացող տեսակներ ունիս, հիմայ ցանէ : Կախանները ալ կ'ըսկսին տերեւին թափելը ու ոստերնուն ծայրերը չորնալը, ոկէ քիչ ջուր տալը, և ճիւղերը մկրատելը, ու թէ որ կ'ուզես որ աղէկ ծլին՝ հողէն չորս մատ վեր կրտրէ, որ որ կը պարտաւորէ զիրենք կանուխ ծաղիկ տալու դարնան մէջ : Դերանները աղուրէ (bouturer, չէլիք տիքիք) :

Երբ անկէալ կերպով, Թաղարներուդ մէջ բան քի տնկելէ առաջ, երբոր ծաղկի վերայ կ'ընկնայ կտորը կը ընես, անոր վրան լից երկու մասի շափ բարձրութեամբ բուրեղ կամ կղմխորներու կտորուանք և վրայէն լից հողդ որուն մէջ պիտի ցանես կամ տնկես : Աս արուեստակեալ կերպով երաշտացած հողերուն մէջ ամէն ինչ աղէկ, ուսով, շուտ աճող և բարեւեր կ'ըլլան : և որքան ջուր տաս արմատները չեն փտտիր :

ԾԱԽՈՒ

ՅԱՆԻՐԺԱՆԱՐՍ ՀԱՆԴԵՍ

Բաղկացեալ 112 էրեւել, Թղթակալմ.
առաջին շրջ. նը ամբողջ.
Կը ծախուի : Իշխի, Գիմակի դրոսե-
նեակը : Գին՝ 1 արծաթ մեծիտ : Ծամ
բաւ ծախքը առնողն վրայ :
Իշխի : Տղադրուի Տեղեւն : 1862

ԱՌԵՆՏԵՐԱԿԱՆ

Օր. 1. սեպ : Արեւտուրնիս սկսաւ իր գործառնութիւնները, և առայժմ ամէնէ երեւելի Յօդուածը՝ Բամբակը և Բամպակեղէն Զեռակերտներն են : Թէոր նախատես վաճառականք, ժամանակին շահագիտութիւններ (speculation) ընէին՝ շատ ստակ պիտի վասարէին : այսու ամենայնիւ, ուրախալի է ըսելը, որ մեարազնեայք բաւական գործ տեսան, և այսպէս որ շարունակուի՝ պիտի տեսնենալ : Արդէն անհատաւի գիներով նոր ելելիք Բամբակներուն համար գաշնախնդիր ու շահախնդիր առեւտրողներ կան շուկային մէջ, բայց աս կէտիս, մարդ չի համարձակիր որ Հերովսի Քուէնեւրուն ձեռք երկնցնէ, վասն զի հաւաստի չի կրնար ըլլալ որ ետքը զանոնք օրհնէ պիտի թէ հայհոյէ :

Տոճեւրը, առաւել իջնելու վրայ են, սակայն բաւական ալ ծախուեցան 230 է մինչև 240 և 250 :

Բոսորեւր, աւելի հանդարտութեան մէջ : Լոյսայինները 630 է մինչև 760, և չէլոյսայինները 350 է մինչև 440 : Կը ծախուի, բայց շատ ուղուած չէ :

Չորթաշեւր, աս տարուան հունձին առատութեան պատճառաւ գինները շատ ինկան : Իշխիները 420 է մինչև 480 ծախուեցան, Դըւի և Կապարայ ապրանքներն ալ 60 է մինչև 90 : Մեր վերջին ցուցակէն 'ի վեր գրեթէ 8000 բեռ ապրանք եկաւ, կամ 32000 կենդինար :

Չարեւեւր, միշտ կը ծախուին : Ելելի Սոլեւեւեւները 3. ³/₄ է մինչև 3. ³/₄ ծախուեցան : Հաւարայ կարօրները 3. ¹/₄ է մինչև 3. ³/₄ : Սոլեւեւներն ալ 62 է մինչև 68 :

Յարեւալեւր բաւական գործառնութիւն ցուցուցին, Գաբիները 12

¹/₂ է մինչև 13 ծախուեցան և Յորենները 27. ¹/₂ է 28 :

ԲԱՐԲԱԿՆԵՐԸ երբեք լուծած չէր որ 4200 զըշ ծախուին, և փողոցներուն մէջ պտուտող ու հօխայ - հօխայ ժողովող սղաւաճառները կ'ընան ապացոյց ըլլալ որ շատ ուղուած է : Եւ որովհետեւ շատ գերդաստաններ իրենց բամբակները տներնէն պարպելով անբամբակ մնացին, երբոր 4500 է և 2000 է ելէ՝ անատեն պիտ' ըսեն որ յիրաւի անբամբակ են եղեր որ բամբակնին ծախելով անբամբակ մնացին : Մեր վերջին թիւէն ետք ծախուածներուն գինները աստիճանաբար բարձրացան և առայժմ, ըստ տեսակին 900 է 4450 է :

ԱՌԵՆՏԵՐԸ 462 է 463, չէի :

Սօտերս նոր Հոլանդիոյ Սիանէյ քաղաքէն Լոնտոնի Կենդանաբանական Բնկերութեան ընծայ տրուելու համար նոր տեսակ զարհուրելի օձ մը բերին, որուն երկայնութիւնը 12 ոտք է և մարմինը չափազանց հաստ : Այս սողունը առայժմ իր նինջին մէջն է, ըստ որում այս եղանակին մէջ հասարակօրէն այս տեսակը անշարժ կը մնայ : Դաբան շատ մեծ հոգ տարեր են որ ողջ հասնի : Ի. Լ. Լ. Նի :

ԿԵՆՅԱԿԱԿԱՆ

ԾԱԽՈՒՆԴԻ

Օգոստոս	
5	Տիկին Սարգիս Տեմբալեան արու
8	" Մ. Կարապետ Սեմբալեան "
12	" Յօ. Կարապետ Ինձեւեան "
"	" Մ. Յարութիւն Կարապետեան "
18	" Պետրոս Տ. Գեորգեան "
"	" Գրի. Կարապետ Բարեպետեան արու
21	" Յօ. Կարապետ Սեմբալեան էգ

ՄԵՆԵԱԿԱՆ

Օգոստոս	
3.	Մանկացի Գրի :
5.	Ռ. Կարապետ Սեմ :
6.	Կեն Պետրոս Մ. Գեորգի :
18.	Սողոմոն Իրեքճի Կարապետ :
23.	Տիկին Տիգրան Բարեպետեան :
"	Ռոյ Մ. Յօ. Կարապետ Կարապետեան :
24.	Վարպետ Գրիգոր Տալալեան :
25.	Ուրի Կարապետ Մանկացի :

ՏՊԱԳՐԵԱԼ Ի ԳՈՐԾԱՏԱՆ ՏԵՏԵԵԱՆ, Թ. ԲՈ ՐԵՇԵՆԻ ՃԱՏԵՍԻ, ՀԱՅՈՑ ԹԱՂԱՐ, Ի ԶՄԻՐՈՒՄԱՆ, ՅԱՄԱՆԱՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 5. 1862.